

Protestanten te Weert in de tweede helft der 17de eeuw

ONDERSTAANDE acte, die ik in de Bossche Notarisprotocollen ¹⁾, dus vrijwel buiten het gezicht der Limburgsche speurders, vond, schijnt mij niet zonder belang voor de kerkelijke en sociale geschiedenis der stad Weert.

Compareerde voor mij Daniel Boons Openbaer Notaris bij den Ed. Mo. Rade van Brabant, geadmitteert binnen Shertogenbosch residerende, ter presentie van de naergenoemde getuygen, Andries Weelen inwonende borger deser voors Stadt . . . oudt omtrent vyff en sestigh jaren

ende heeft ter instantie vande erffgenamen wylen Wynant Neynens in syn leven Borger ende Coopman binnen de stad Weert int' overquartier van Gelderlant in faveur van Justitie . . . geattesteert . . . dat ontrent den jare XVIIIC een en vyftigh eenen Jacob Vreggen, synde van Affcomste ende geboorte borger ende inwoonder tot Weert ende van de Christelijke gereformeerde religie ende aldaer nagelsmit van syn hantwerk in den wintertyt 's morgens vroeg in syn huys hebbende gesongen de Tien geboden des Heeren, ende den Loffsangh Mariae, hetwelck van een quesel aldaer synde gehoord ende aengebrocht aen den Schout der voirs Stadt Weert ¹⁾ welcken Schout ende eenen roomsch priester genaemt de Moor synde Lantdeken aldaer, hebben den voirs Vreggen over het voirs singen voor haer ontboden ende geexamineert, ende sochten hem te dwingen van syn religie aff te staen. Doch denselven Vreggen stantvastigh blijvende, seyde den voornden Schout tot den voorsz Lantdeken, konnen wy desen kleynen Geus niet dwingen, wat sullen wy dan met den grooten doen, denoterende daarmede Wynant Neynens. Vervolgens wierdt den voorsz Vreggen geciteert voor het geestelyck hoff tot Roermonde, ende heeft den voorsz Schout ende Lantdeken het soo verre gebrocht, dat hy Attestant gesien heeft, dat door de Dienders van den voorn Schout den voorsz Vreggen syn huys met geweld wiert opengeslagen, syn nagelsmis geruineert ende met vrouw en kinderen op een verachtelyke ende schandelycke manier met meubelen en inboel op een karre geset, ende also syn gebrocht in de heyde op de Limietscheydinge van den Dorpe van Buel, ende de Meyerye van S' Hertogenbosch ende aldaer in de Heyde t'samen neergeset. Dat verder weynigh tyt daerna binnen Weert voorsz quam te sterven eenen Frans Weelen, borger ende inwoonder aldaer, synde mede een Litmaet van de gereformeerde religie, ende gelyck alle die van de gereformeerde religie daer stervende, op verachtelycke plaetsen off peertskerckhoff wierden begraven, soo hadden die vrienden met den nacht het doot lichaem buyten de Stadt gebrocht, ende begraven in synen eygen moes-hoff ontrent de voorsz Stadt gelegen, het welck ontdeckt synde, soo wiert door Jongens als ander Volck daer na toeloopende, op de kiste ende aerde gestooten, ende wilde den Schot Johan Costerius het voors doode lichaem wederom doen opgraeven, ende op een ander verachtelycke plaetse off peertskerckhoff doen verbrenghen, om het welke te voorcomen, soo hebben de vrienden van den voorsz overleden Frans Weelen aenden voorsz Schout Costerius ende Lant Deken De Moor meer als hondert Ducatons daer voor moeten betalen.

Verclaert wyders dat tot Weert voorsz overleden synde ontrent den voorsz tyt eene Aeltje Verheyden Huysvrouw van Wynant Neynens, de welke den selven Neynens niet wilde op een verachtelycke manier begraven hebben, maar deselve wilde laten begraven inde kerck tot Buel, onder het geleyde nevens hem van alle de Gereformeerde binnen Weert wonende, het welck den voorsz Schout Costerius niet willende gedogen, quam aldaer en arresteerde het doode lichaem, slaende ieder gebuer, ende vrienden van den overledene in de boeten van een souveryn, waer op Wynant Neynens seyde tegens den voorsz Schout: Ick sta U te recht, mannen volghet my. Ende verclaert hy attestant dat den selven Wynant Neynens was tot Weert een borger en voornaam coopman staende ter goeder naem ende faem, ende bysonder van een oprecht ende godvruchtigh leven, van ieder daerom bemint ende in weerden gehouden werdende, die door syn trouwe neersticheyt ende eerlycken handel in de coopmanschap van Laeckenen van God seer gesegent was, ende wel ontrent de twintigh Laecken weefgetouwen aldaer gedurigh voor hem liet wercken, en een menichte van wolspinters, bereyders, ende andere menschen aende Drapperye noodigh, daer aen den cost verdienden, ende syne Laeckenen naer Hollant, Antwerpen, Brussel ende andere plaetsen in sulke menigte versonden, dat alle andere Coopluyden tot Weert d'selve coopmanschap mededoende t'samen met haer alle soo veel niet versonden ofte maeckten als den voorsz Neynens, soo dat denselven aldaer den eersten ende grootsten Coopman alsdoen was, het welck by den voorsz Schout Costerius ende andere Coopluyden van de Roomsche Religie ende medegilde-meesteren, met nydige oogen aengesien synde, hebben getracht alleen uit puren haat van de religie, den voorsz Neynens van syn negotie te ontsetten, ende also te ruineeren, hebbende die van het Laeckencoopersgilde vooreerst den voorsz Neynens eenige grove laeckenen aengeslaegen ende bekeurt, het welck de hantwerckslieden die voor den voorsz Neynens waren werckende seer smertede, ende daer over waren klagende, ende alhoewel hy Neynens by ieder onschuldigh wiert gehouden, is hy echter met de voorsz gildemeesters geaccordeert, ende niettegenstaende hy deselve hadde voldaan, soo wiert denselven Neynens nochtans daer over oock van den voorsz Schout met recht vervolghet, ende by denselven getracht hem Neynens op alderhande wyse te ruineeren.

Verders verclaert hy Attestant, dat in den Jare XVIIIC vier entsestigh den voorsz Schout Costerius ende Lantdeken de Moor hem attestant alsdoen binnen de voorsz Stadt Weert wonende

hebben laten aenseggen, dat hy hem bekeeren soude, ofte anders uyt de Stadt soude moeten ver- trekken, ende hy Attestant niet willende syne religie verlaten, ende daer op kranck wordende, soo verboot den voorsz Schout Costerius dat niemant van de Gereformeerde aldaer, nochte den Predicant Vermeer, die van Buel aldaer gecomen was, hem soudén mogen besoecken, op een peen van vier en twintigh guldens Weertergelt off Lichtgelt synde den voorsz predicant Vermeer daer over alsdoen gearresteert, doch wiert door Wynant Neynens wederom los geholpen. Ende hy attestant eens gehaelt synde by eenen krancken van de gereformeerde religie, om die met eenige stichtelycke voorlesinge by te staen soo heeft den voorsz Schout hem attestant gesocht ende gedreygt daer over in 't gat ofte gevanckenisse te werpen, sulcx dat hy attestant eindeleyck genoot- saeckt is geweest uyt Weert te vertrecken ende syne rustplaete in dese Stadt S'Hertogenbosch, ende alsoo onder de bescherminge van Haer Ho: Mo: te gaen soecken. Gelyck oock omtrent de dertigh ledematen van de Gereformeerde religie in die tyt tot Weert synde, alle syn vertrocken, Synde de persecutien ende mishandelingen die de gereformeerde aldaer wierden aengedaen, ende bysonder- lyck de familien van Wynant ende Jan Neynens, seer swaer ende menighvuldigch geweest, Soo dat nu eyndelyck maer eene familie, synde kintskinderen van den voorsz Wynant Neynens tot Weert voorsz zyn overgebleven.

Allegerende hy attestant voor redenen van syne welwetentheyte dat hy binnen de Stadt Weert voorsz is een geboren burger en schutter geweest, ende vele Jaren heeft gewoont, ende sulcx het geene voor verclaert alsoo heeft gesien en gehoord, ende hem selver oock is wedervaren, ende mitsdien van het verclaerde seer goede kennisse ende geheugenisse hebbende. Eyndigende enz. . .

Actum enz. ter presentie van Monsr Johan Hooft gesworen Clercq deser Stadts Griffie ende Everardus Webster inwoonder als getuygen hier toe versocht.

Volgens ontvangen vriendelijke inlichtingen komen de namen Weelen en Vreggen thans noch onder de 1 % Protestanten, noch onder de ruim 99 % Katholieken van Weert meer voor.

Wél echter Neynens.

Eigenaardig is het, dat, terwijl in het laatst der 17e eeuw het 30-tal Protestanten zonder uit- zondering van Wynant Neynens afstamde, deze naam ter plaatse thans enkel door Katholieken wordt gedragen.

Tenzij hier enkel een toevallige naamsovereenkomst zou bestaan, is de mogelijkheid niet uitgesloten, dat de nakomelingen van den „grooten geus”, in latere tijden tot de oude Moederkerk zijn teruggekeerd.

's-Hertogenbosch

ALPHONS G. J. MOSMANS

¹⁾ Reg. 174, 25 Juni 1704.

²⁾ „Arnout Costerius” is doorgestreept.